

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่และรูปแบบการล่อ ซื้อยาเสพติดในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม กรุงเทพฯ

กานต์ชนิต เพชรศรี, ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

koongaii@gmail.com, mee2mee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง รูปแบบเชิงพื้นที่ของการล่อซื้อยาเสพติด ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ สถานีตำรวจโคกคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่และรูปแบบ การล่อซื้อยาเสพติดในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็น 1 ใน 88 พื้นที่สถานีตำรวจทั่ว กรุงเทพมหานครที่มีสถิติการล่อซื้อยาเสพติดสูงที่สุดในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559) ทั้งหมด 295 คดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2559) โดยการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่ศึกษา ใช้วิธีการศึกษาด้วย เครื่องมือและเทคนิคทางสัญฐานวิทยา Space syntax

ผลการศึกษาพบว่า การล่อซื้อยาเสพติดในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม มักกระจุกตัวอยู่บริเวณ ถนนสายหลักที่มีการสัญจรผ่านย่านและผ่านเมือง ซึ่งมีด้วยกันทั้งสิ้น 8 สาย 1. ถนนรามอินทรา 2. ถนนประเสริฐมนูกิจ 3. ถนนลาดปลาเค้า 4. ถนนรามอินทรา 14 5. ถนนประดิษฐ์มนูธรรม 6. ถนนนวมินทร์ 7. ถนนนวลจันทร์ 8. ถนนรามรัชดา- รามอินทรา ซึ่งถนนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นได้ในระดับเมืองสูง (Global integration) ถนนที่มีค่า ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงที่สุดในพื้นที่ คือ ถนนรามอินทรา และรองลงมา คือ ถนนนวมินทร์ อย่างไรก็ตามเมื่อ วิเคราะห์อย่างละเอียดในบริเวณที่มีการล่อซื้อยาเสพติดพบว่า ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดที่เกิดบนถนนหลักเหล่านี้โดยตรงมี เพียง 24 ตำแหน่งหรือคิดเป็นร้อยละ 8.14 แต่ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดมักจะเกิดในขณะที่ยานยนต์ เลี้ยวถัดไปจากถนน หลัก (One step of integrator) มีทั้งหมด 108 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 36.61 และรองลงมาคือ 2 เลี้ยวถัดไปจากถนนหลัก 80 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 27.12 เนื่องจากการล่อซื้อยาเสพติดมีพฤติกรรมที่ต้องการพื้นที่ที่มีความพลุกพล่านในระดับหนึ่ง เพื่ออาศัยช่องโอกาสดังกล่าวในการพรางตัวเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนยาเสพติด อย่างไรก็ตาม การล่อซื้อยาเสพติดจะไม่เกิดใน บริเวณที่มีความพลุกพล่านมากจนเกินไปเพราะอาจถูกสังเกตเห็นได้ง่าย ดังนั้น การล่อซื้อยาเสพติดจึงมักเกิดในบริเวณ 1 ถึง 2 เลี้ยวถัดไปจากถนนหลักเนื่องจากบริเวณดังกล่าวยังคงระดับการสัญจรของผู้คนได้ดีในระดับหนึ่งแต่ไม่พลุกพล่านมาก จนเกินไป

คำสำคัญ : ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น, ระดับการสัญจรอิสระ, Space syntax, One step of integrator, การล่อซื้อ ยาเสพติด, อาชญากรรม

Relationship between the Spatial Potentiality of Access and Visibility and the Pattern of Sting Operation for Drug Dealing in Khok Kram Police Station Catchment Area, Bangkok

Kanchanit Phetsri, Khaisri Paksukcharern

Department of Urban and Regional Planning Faculty of Architecture Chulalongkorn University

koongaii@gmail.com, mee2mee@hotmail.com

Abstract

This article, is a part of research “Spatial pattern of sting operation for drug dealing in Khok Kram police station catchment area, Bangkok”, aims to investigate relationship between access potential and visibility and pattern of sting operation for drug dealing in Khok Kram Police Station catchment area, Bangkok. Khok Kram Police Station, is the 1 of 88 police stations in Bangkok, has the highest of sting operation for drug dealing in 5 years (2012-2016). This research Analyzed the accessibility and visibility in Khok Kram Police Station catchment area by morphological techniques, Space syntax.

The results showed the trend of sting operation for drug dealing in Khok Kram Police Station catchment area have been occurring on the main road it be passing of many people. There are 8 main road in in Khok Kram Police Station catchment area that be passing of many people 1. Ramintra Road 2. Prasert Manukitch Road 3. Latplakhao Road 4. Ramintra 14 Road 5. Pradist Manudharm Road 6. Nawamin Road 7. Nuanchan Road 8. Ratchada Ramintra Road. In other word, most of 8 main road was analyzed by Space syntax techniques, and they have a high level of access potential and visibility. The highest level of access potential and visibility is Ramintra Road and the second is Nawamin Road. However, in detail of spot of sting operation for drug dealing was found, only 24 spots located within the main road (8.14%), But most of sting operation for drug was found located within “one step of integrators” (108 spots or 36.61%) and the second is “two steps of integrators” (80 spots or 27.12%) because it easy to access and the sting operation for drug dealing require a high level of access potential and visibility but not too high. In other word the sting operation for drug dealing are committed on the space have passing of many people for camouflage, but not too many people because it may be easy to noticed.

Keyword: Access potential and visibility, Level of natural movement, Space syntax, One step of integrator, The sting operation for drug dealing, Crime

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้มีผู้คนจำนวนมากได้รับผลกระทบจากปัญหาอาชญากรรม ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ผู้คนเข้าไปข้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดตามความเชื่อของผู้เสพติดที่สามารถบรรเทาความเครียด ทำให้มีความสุขได้ รวมทั้งโอกาสในการสร้างรายได้มหาศาลในเวลาอันรวดเร็ว ปัญหาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบมากขึ้นเพราะยาเสพติดมักเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการก่ออาชญากรรมประเภทอื่นตามมา อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมนับว่าเป็นปัญหาระดับประเทศที่มีความละเอียดอ่อนจึงแก้ไขได้ยาก อีกทั้งการจำกัดกระบวนการยาเสพติดให้หมดไปจากสังคมนั้นยังคงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากความซับซ้อนของเครือข่ายผู้ผลิตและผู้ค้ายาเสพติด รวมถึงการมีผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยให้ความช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในเชิงพื้นที่จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกที่ดีเพื่อลดปัญหาอาชญากรรมลงหรือเพื่อลดช่องทางการแพร่กระจายยาเสพติด ซึ่งมีแนวคิดและทฤษฎีมากมายที่รองรับว่าสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยปัจจัยเชิงพื้นที่ได้ เช่น ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational choice theory) อธิบายว่า การก่ออาชญากรรมในแต่ละครั้งเกิดจากกระบวนการทางความคิดอย่างรอบคอบของตัวอาชญากรแล้วว่าการก่อเหตุในแต่ละครั้งจะส่งผลได้หรือผลเสียอย่างไร และจะเลือกก่อเหตุอาชญากรรมเมื่อผลที่ได้มีความคุ้มค่าพอที่จะเสี่ยง (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2526) นอกจากนี้ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผลสามารถแยกองค์ประกอบออกได้ 3 ส่วน คือ 1.) การเลือกสถานที่ก่อเหตุ 2.) การเลือกเป้าหมายหรือเหยื่อ 3.) การเรียนรู้เทคนิคของการเป็นอาชญากร เช่นเดียวกับทฤษฎีกิจวัตรประจำวัน (Routine activity theory) ที่กล่าวถึง 3 องค์ประกอบสำคัญในการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเป็นรากฐานของทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory) (Erk, 1994 อ้างถึงใน Miro, 2014) ที่อธิบายว่า การเกิดเหตุอาชญากรรมในแต่ละครั้งต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่างดังนี้ 1.) คนร้าย (Offender) 2.) เหยื่อ (Victim) 3.) โอกาส (Opportunity) หรือ ช่วงเวลา (Time) และสถานที่ (Place) เมื่อมีองค์ประกอบครบทั้งสามอย่างจะทำให้เกิดเหตุอาชญากรรมได้ จากทฤษฎีดังกล่าวได้มีแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรมว่า ต้องทำให้องค์ประกอบของสามเหลี่ยมอาชญากรรมด้านใดด้านหนึ่งหายไป (สุนิสา อินอุทัย, 2557) กล่าวคือ การก่อเหตุอาชญากรรมเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งเกิดจากการไตร่ตรองของอาชญากรไว้ก่อนแล้ว การแก้ไขปัญหาสามารถแก้ไขได้หลายทาง คือ จากตัวอาชญากรในการยกระดับคุณภาพชีวิต การจัดหางาน ฯลฯ จากเหยื่อด้วยการทำให้เหยื่อสามารถป้องกันตัวเองได้มากขึ้น ไม่ไปอยู่ในสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมและจากสภาพแวดล้อมเพื่อลดช่องโอกาสของอาชญากรในการก่อเหตุอาชญากรรม ดังที่ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Theory of crime control through environmental design) อธิบายว่า สภาพแวดล้อมเป็นหนึ่งในช่องโอกาสให้อาชญากรก่อเหตุอาชญากรรม จุดมุ่งหมายของทฤษฎี คือ การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อาจเอื้อต่อการเกิดเหตุอาชญากรรม เช่น การจัดการพื้นที่ที่รก้างพื้นที่มุมอับให้หมดไปด้วยการจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน เป็นต้น (สุพิศาล ภักดินฤบาล, 2556) เห็นได้ชัดว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้

บทความฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด ซึ่งเป็นการศึกษาโครงสร้างเชิงสัณฐานของพื้นที่ที่ส่งผลต่อรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด ด้วยหลักของทฤษฎีการสัญจรอิสระ (Natural movement) ของ Hillier (1996) ที่มีใจความสำคัญว่า โครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่ฝังตัวอยู่ในระบบที่แตกต่างกันจะทำให้ระดับการสัญจรอิสระต่างกัน ส่งผลให้เกิดรูปแบบการใช้พื้นที่ (Spatial use patterns) ต่างกันออกไป ซึ่งในบทความนี้คือการล่อซื้อยาเสพติด จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญากรรมในเชิงกายภาพของเมือง พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับอาชญากรรมแต่ละประเภท เช่น Shu (2000) กล่าวว่า อาชญากรรมมักเกิดบริเวณถนนที่มีลักษณะเป็นปลายตัน (Cul-de-sac) หรือมีระดับการสัญจรอิสระต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Jacob (1961) ที่

กล่าวว่า พื้นที่ที่มีความพลุกพล่านหรือมีการสัญจรไปมาของผู้คนจำนวนมากส่งผลให้เกิดระดับสายตาเฝาระวังสูง (High level of eyes on street) ทำให้อาชญากรรมไม่กล้าที่จะก่อเหตุ ในขณะที่ Newman (1972) กล่าวว่า พื้นที่ที่ผู้คนมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่อย่างหนึ่งภายในละแวกบ้านส่งผลให้มีการช่วยกันเฝาระวังภัยให้กันและกัน ซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่มีทางเข้าออกทางเดียวหรือถนนปลายตันทำให้บริเวณดังกล่าวมักเกิดเหตุอาชญากรรมน้อยครั้ง ในขณะที่ถนนที่มีทางเข้าออกหลาย ๆ ทางหรือมีระดับการสัญจรอิสระสูงนั้นจะทำให้ดึงดูดผู้คนแปลกหน้าจำนวนมากเข้ามาในพื้นที่ บริเวณดังกล่าวจึงมักเกิดอาชญากรรมบ่อยครั้ง นอกจากนี้ วิซซาคาร พรกานีเดทรีพ (2557) กล่าวว่า พื้นที่ที่ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับโครงข่ายของเมืองเป็นอย่างดี (highly integrated space) และจะมีระดับการสัญจรอิสระสูง พื้นที่ลักษณะดังกล่าวมักเกิดอาชญากรรมประเภทวิ่งราวทรัพย์ เนื่องจากอาชญากรรมประเภทนี้จำเป็นต้องใช้ความรวดเร็วในการหลบหนี พื้นที่ที่มีระดับการสัญจรอิสระสูงจึงเพิ่มโอกาสให้อาชญากรในการพรางตัวและหนีปะปนกับผู้คนได้มากขึ้น ในขณะที่พื้นที่ที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำจะเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างแยกตัวออกจากโครงข่ายของเมือง (highly segregated space) และมีระดับการสัญจรอิสระต่ำ พื้นที่ในลักษณะนี้มักเกิดอาชญากรรมประเภทที่ไม่ต้องการให้มีผู้คนพบเห็นหรือมีระดับสายตาเฝาระวังต่ำ (Low level of eyes on street) เช่น อาชญากรรมประเภทปล้นทรัพย์

เทคนิคการวิเคราะห์ Space syntax

ไซศรี ภักดิ์สุเจริญ (2548) ได้อธิบายว่า การวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ด้วยเทคนิค Space Syntax เป็นชุดทฤษฎีและเทคนิคทางคอมพิวเตอร์ที่สามารถแสดงค่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะและระดับความนิยมในการใช้งานของพื้นที่ กับ โครงสร้างเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ การสัญจร และพื้นที่สาธารณะ ซึ่ง Space syntax จะวิเคราะห์โครงข่ายของพื้นที่สาธารณะภายในเมืองด้วยแผนที่อย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายลักษณะและระดับการสัญจรของแต่ละเมืองได้อย่างเป็นระบบ

ผลของการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงสัมพันธ์ของพื้นที่ด้วยเทคนิค Space Syntax ยังช่วยประเมินการจัดระบบและประสิทธิภาพของพื้นที่ต่างๆ เช่น การคำนวณค่าความเชื่อมต่อ (Connectivity value) ของโครงข่ายการสัญจรในระบบว่ามีจำนวนเส้นที่อยู่ติดไปหนึ่งเส้นของเส้นใดเส้นหนึ่งเป็นจำนวนทั้งหมดกี่เส้น การคำนวณค่าการฝังตัว (Integration value) หรือศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของเส้นทางต่างๆ ในเมืองที่เรียกว่าค่าการฝังตัวในระดับเมือง (Global integration value) หรือ (Integration HH) คือ การคำนวณค่าเฉลี่ยความลึกของเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งจากเส้นทางอื่นๆ ทั้งหมดในเมือง ซึ่งเส้นทางที่มีค่าเฉลี่ยความลึกน้อยที่สุดในระบบหรือเส้นทางที่มีการฝังตัวในระดับเมืองสูง จะเป็นเส้นทางที่คนนิยมใช้ในการสัญจรผ่านเมืองสูง ในขณะที่ค่าการฝังตัวในระดับย่าน (Local integration value) หรือค่าการฝังตัวในระดับ 3 (Integration R3) นั้นมีการคำนวณในวิธีเดียวกันแต่เทียบจากเส้นทางอื่นๆ ถัดไปทุก ๆ 2 เส้น ซึ่งเส้นทางที่มีการฝังตัวในระดับย่านสูง คือเส้นทางที่คนนิยมใช้ในการสัญจรในระดับผ่านย่าน

การล่อซื้อยาเสพติด

จากสถิติการจับกุมคดีอาชญากรรมประเภทการค้ายาเสพติดซึ่งคดีส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการล่อซื้อยาเสพติดระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) พบว่า ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม มีสถิติการจับกุมคดีค้ายาเสพติดสูงสุดของทั้งหมด 88 สถานีตำรวจทั่วกรุงเทพมหานคร 295 คดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2559) ทั้งนี้กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 อธิบายเกี่ยวกับการล่อซื้อยาเสพติดว่า เป็นหนึ่งในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานะ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบคิด สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิด

ดังกล่าว ประกอบกับต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการปฏิบัติการอำพราง และเป็นกรณีจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

- 1.) เพื่อสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดดังกล่าวตามสมควร
- 2.) การสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยวิธีอื่นกระทำได้ยากหรืออาจเกิดภัยอันตรายหรือความเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่
- 3.) เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อยู่เบื้องหลัง

ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะและวิธีในการล่อซื้อยาเสพติดจากเอกสารและคลิปวิดีโอการล่อซื้อยาเสพติด รวมถึงสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญในการล่อซื้อยาเสพติด ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจดอนเมือง และเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจโคกคราม ได้ใจความว่า การล่อซื้อยาเสพติดนั้นจะกระทำโดยการจับกุมผู้กระทำความผิดในฐานเสพยาเสพติด จำหน่าย หรือผู้ที่มียาเสพติดครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย จากนั้นจะมีการขยายผลการจับกุม ด้วยการนำผู้กระทำความผิดเหล่านั้นเป็นนกต่อนในการล่อซื้อยาเสพติดจากผู้ค้ารายสำคัญ โดยที่ผู้ค้ายาเสพติดไม่รู้ว่าเป็นการล่อซื้อจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสถานที่ที่ตกลงกันได้จะเป็นสถานที่ที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้ค้ายาเสพติด ซึ่งผู้ค้ายามักเลือกพื้นที่ที่สามารถพรางตัวได้ดีหรือถนนสายหลักที่มีความสัมพันธ์กับโครงข่ายของเมืองอย่างดี มีเพียงบางกรณีเท่านั้นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการต่อรองสถานที่เพื่อความปลอดภัยของประชาชนโดยรอบหากมีข้อบ่งชี้ว่าอาจมีการปะทะกัน ซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนโดยรอบน้อยหรือมีระดับการสัญจรอิสระต่ำ จึงมีสมมติฐานว่าการล่อซื้อยาเสพติดมีแนวโน้มที่ต้องการพื้นที่ที่สมประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ พื้นที่ที่มีความพลุกพล่านของผู้คนในระดับหนึ่งเพื่อใช้ในการอำพรางตัวในขณะค้ายาเสพติด แต่ไม่ใช่บนถนนสายหลักที่มีความพลุกพล่านมากเกินไปจนสังเกตเห็นได้ง่าย หรืออาจกล่าวได้ว่า การล่อซื้อยาเสพติดมักจะเกิดขึ้นบนพื้นที่ที่มีรูปแบบ “one step of the integrator” เสมอ

วิธีการดำเนินงาน

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม ทั้งนี้ได้มีการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น และอาชญากรรมประเภทการค้ายาเสพติดในกรณีการล่อซื้อยาเสพติด เพื่อตั้งคำถามและสมมติฐานงานวิจัย รวมถึงการคัดเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมต่อการวิจัย นอกจากนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลดังนี้

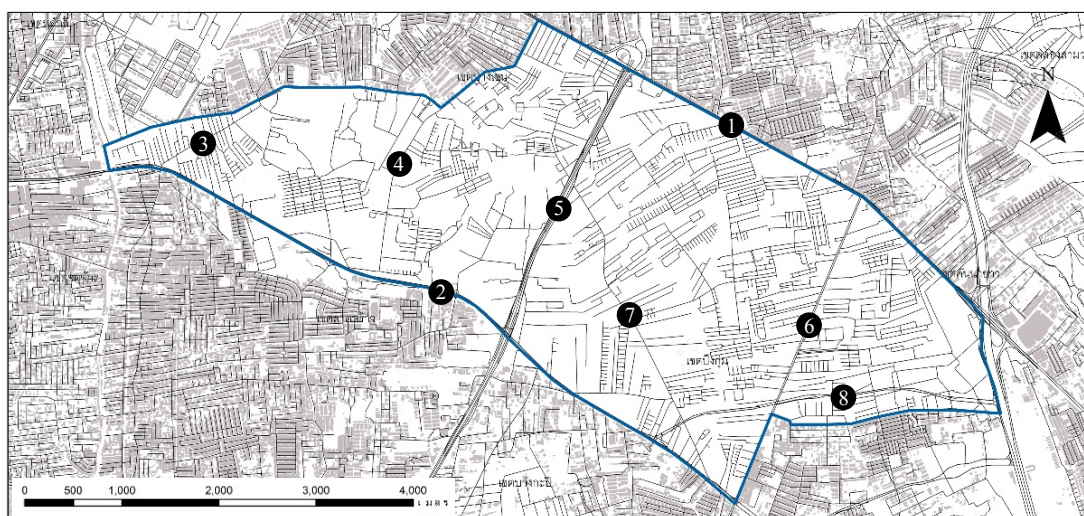
1.) ข้อมูลคืออาชญากรรมประเภทการค้ายาเสพติด ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกครามโดยการรวบรวมจากฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่ง ปี 2555-2559 และนำข้อมูลอาชญากรรมที่ได้มาระบุตำแหน่งเพื่อทำเป็นแผนที่อาชญากรรม (Crime map) โดยการระบุตำแหน่งทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่

2.) ข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยการสร้างโครงข่ายพื้นที่สาธารณะทั้งหมดของพื้นที่ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม ด้วยโปรแกรม QGIS 2.18 เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น จากนั้นนำฐานข้อมูลข้อ 2.) มาวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม ด้วยเทคนิค Space syntax ผ่านโปรแกรม Depth map ซึ่งโปรแกรมจะคำนวณค่าเฉลี่ยความลึกของโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่ถูกแทนด้วยเส้นทั้งหมดและแสดงผลออกมาในรูปแบบที่ โดยเส้นที่มีค่าเฉลี่ยความลึกน้อยที่สุดหรือเส้นที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงที่สุดจะเป็นสีแดงและไล่ลำดับตามวรรณะสีรุ้งจากแดงไปถึงสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นเส้นที่มีค่าเฉลี่ยความลึกมากที่สุดหรือมีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำที่สุด นำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึง

และมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด รวมถึงการสรุปผลการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดในเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม มีเนื้อที่ทั้งหมด 22.50 ตารางกิโลเมตร คาบเกี่ยวพื้นที่ 4 เขต คือ เขตบางเขน เขตบึงกุ่ม เขตลาดพร้าวและเขตคันนายาว ภายในพื้นที่มีถนนสายหลักที่ใช้สัญจรผ่านย่านและผ่านเมือง 8 สาย คือ 1. ถนนรามอินทรา 2. ถนนประเสริฐมนูกิจ 3. ถนนลาดปลาเค้า 4. ถนนรามอินทรา14 5. ถนนประดิษฐ์มนูธรรม 6. ถนนนวนิรินทร์ 7. ถนนนวลจันทร์ 8. ถนนรามรัชดา-รามอินทรา (ลำดับตัวเลขตามภาพ 1)

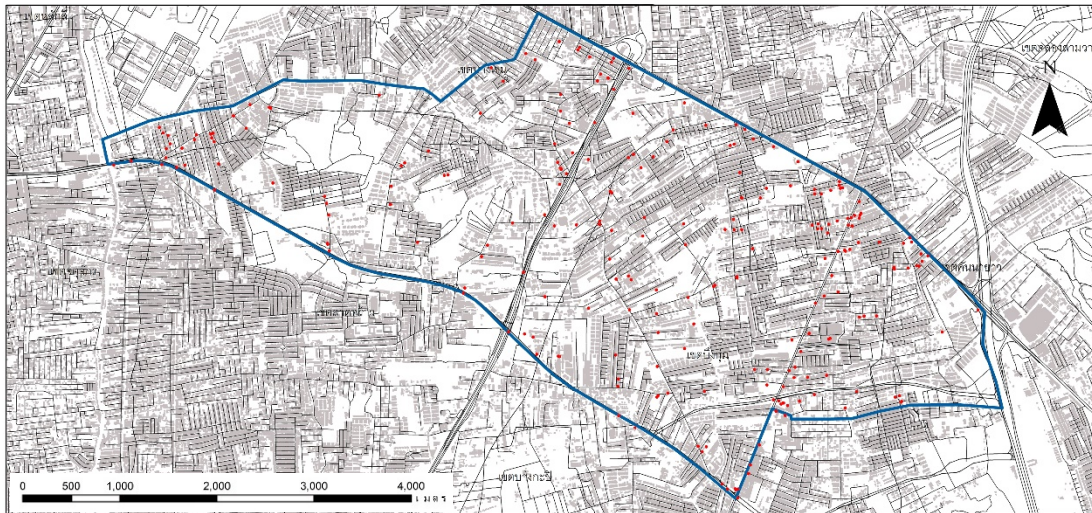
ภาพ 1 แผนที่ขอบเขตพื้นที่ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม และ ถนนสายสำคัญทั้ง 8 สาย

ผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติด

จากการวิเคราะห์ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดในพื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกครามพบว่า ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดมักกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนสายหลักที่ใช้ในการสัญจรของพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณถนนนวนิรินทร์ที่มีการกระจุกตัวของตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดสูงที่สุด 80 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 27.1 และรองลงมา คือ ถนนนวลจันทร์ 54 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 18.3 ถนนรามอินทรา 44 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 14.9 ถนนประดิษฐ์มนูธรรม 38 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 12.9 ถนนลาดปลาเค้า 34 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 11.5 ถนนประเสริฐมนูกิจ 26 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 8.8 ถนนรามอินทรา 14 มี 12 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 4 ถนนรัชดา-รามอินทรา 6 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 2

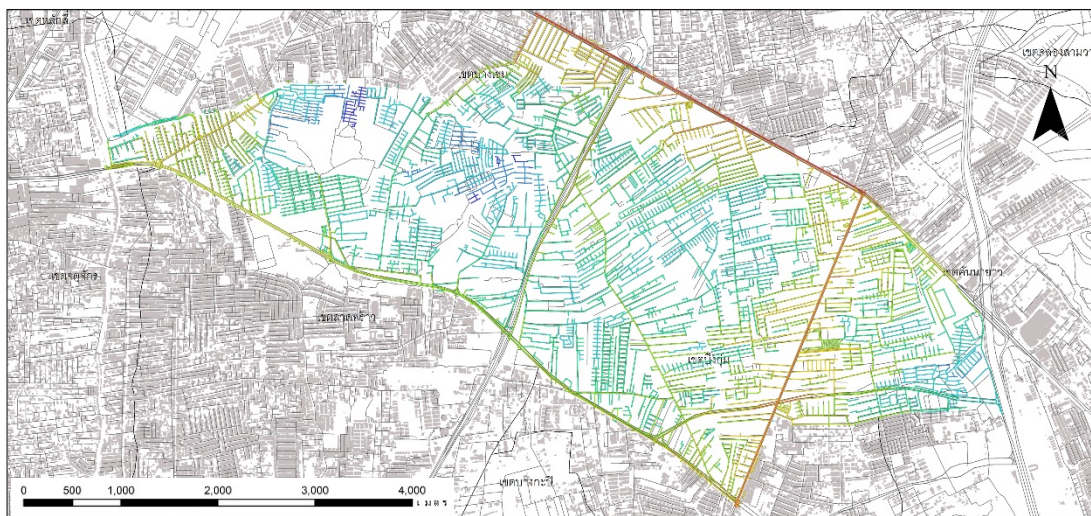
นอกจากนี้ยังสังเกตว่า พื้นที่ด้านขวาของถนนประดิษฐ์มนูธรรม มีจำนวนการล่อซื้อยาเสพติดสูงกว่าพื้นที่ทางด้านซ้ายอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากพื้นที่ด้านขวาของถนนประดิษฐ์มนูธรรมบริเวณสามแยกถนนนวนิรินทร์บรรจบกับถนนรามอินทรา มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง รวมทั้งบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่มีการกระจุกของชุมชน อาคารพักอาศัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยที่มีค่าเช่าราคาถูก และชุมชนแออัดเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พื้นที่ด้านซ้ายของถนนประดิษฐ์มนูธรรม มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อยทั้งหมด ซึ่งมักเป็นที่อยู่อาศัยประเภทหมู่บ้านจัดสรร จึงอาจส่งผลให้บริเวณดังกล่าวมีจำนวนการล่อซื้อยาเสพติดน้อยกว่า (ภาพ 2)

ภาพ 2 แผนที่อาชญากรรมการลักขโมยยาเสพติด (Crime map)

2. การวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็น

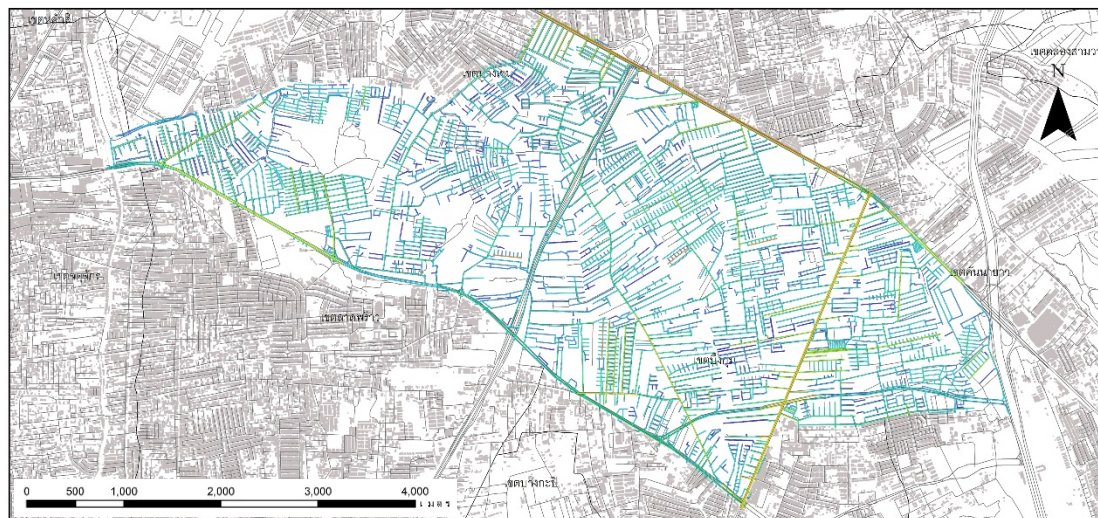
จากการวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นของพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจโคกคราม พบว่า ถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับเมือง (Integration HH) สูงที่สุด คือ ถนนรามอินทรา รองลงมา คือ ถนนนวมินทร์ ทั้งนี้ ถนนสายหลักภายในพื้นที่ส่วนใหญ่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับเมืองสูงซึ่งถูกแสดงด้วยสีแดงและสีโทนร้อน (ภาพ 3)

ภาพ 3 แผนที่การวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นระดับเมือง (Integration HH)

กล่าวได้ว่า ถนนเหล่านี้มักเป็นถนนที่ถูกเลือกในการสัญจรผ่านไปยังเขตพื้นที่อื่น และเนื่องจากถนนเหล่านี้มักมีร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์การค้าขนาดเล็ก หรือพื้นที่พาณิชยกรรมมักเกาะตัวอยู่ตามแนวถนน ส่งผลให้ถนนเหล่านี้ไม่เพียงเป็นถนนที่ใช้ในการสัญจรผ่านเมืองแต่ตัวมันเองยังเป็นจุดหมายปลายทางของผู้คนด้วย ถนนเหล่านี้จึงมักมีการสัญจรผ่านอยู่ตลอดเวลาในขณะที่ถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับเมืองต่ำหรือถูกแสดงด้วยสีโทนเย็น มักเป็นถนนซอยย่อยที่อยู่ถัดไปจากถนนสายหลักซึ่งมีทั่วไปในพื้นที่ เป็นถนนที่มีการสัญจรผ่านในระดับต่ำเหมาะสมต่อการเป็นที่พักอาศัยเนื่องจากมีความเป็นส่วนตัวสูง นอกจากนี้การวิเคราะห์ถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับย่าน (Integration R3) พบว่า ถนน

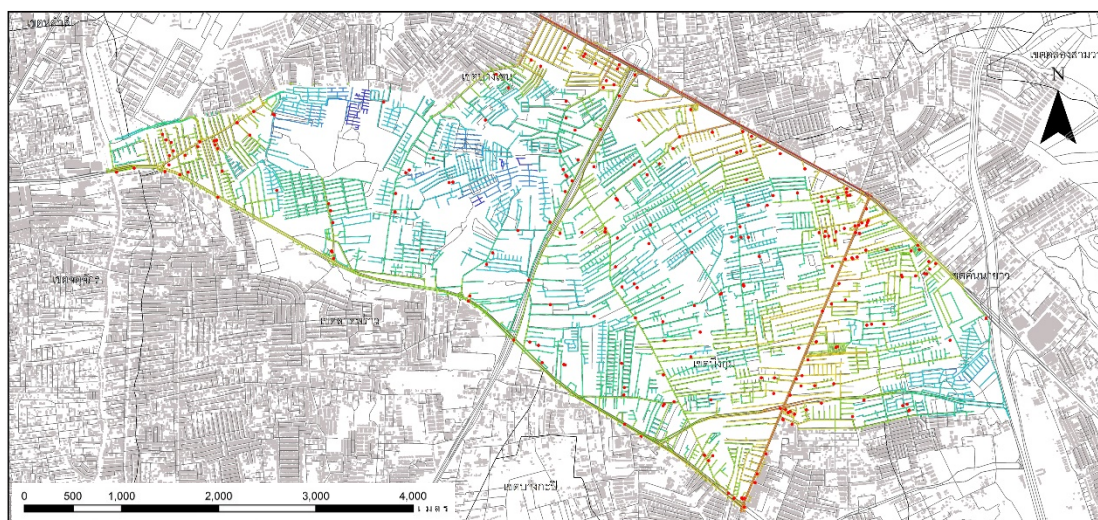
รามอินทรา ยังคงเป็นถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงสุดและรองลงมาก็คือถนนนวมินทร์ กล่าวได้ว่า ถนนรามอินทราและถนนนวมินทร์ เป็นถนนที่ถูกเลือกในการสัญจรผ่านจากจุดใดจุดหนึ่งไปยังอีกจุดทุกๆ 3 เลี้ยวในระบบ (ภาพ 4)

ภาพ 4 แผนที่การวิเคราะห์ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นระดับย่าน (Integration R3)

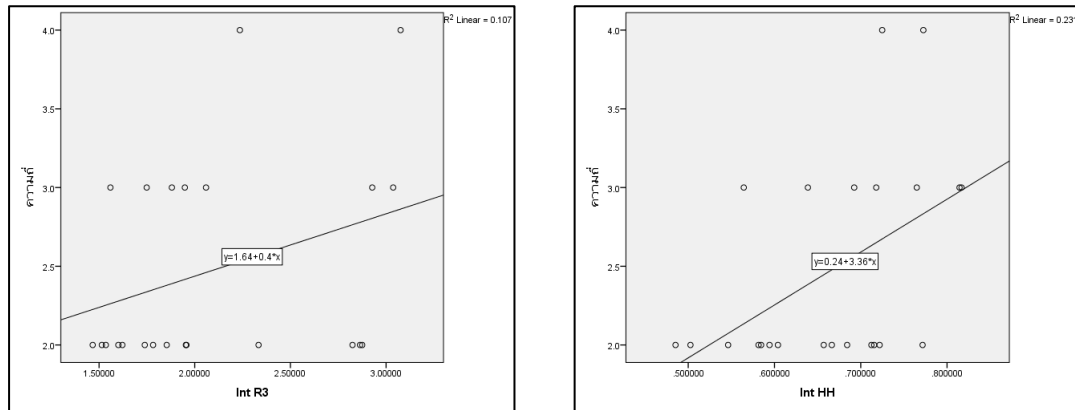
3. ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด พบว่า ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดมักเกิดในบริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นในระดับเมืองสูง หรือถนนที่แสดงด้วยสีโทนร้อน โดยบริเวณที่มีการกระจุกตัวของการล่อซื้อยาเสพติดสูงสุด คือ บริเวณถนนนวมินทร์ 80 ตำแหน่ง รองลงมา คือ ถนนนวลจันทร์ 54 ตำแหน่ง และถนนรามอินทรา 44 ตำแหน่ง ซึ่งถนนรามอินทราและถนนนวมินทร์เป็นถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงสุดอันดับ 1 และ 2 ตามลำดับ กล่าวคือ การล่อซื้อยาเสพติดเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณที่มีระดับการสัญจรอิสระสูงหรือบริเวณที่มีความพลุกพล่าน เนื่องจากเอื้อต่อการอำพรางหรือแฝงตัวในขณะที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนยาเสพติด ในขณะที่บริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำหรือมีระดับการสัญจรอิสระต่ำ ซึ่งมักเป็นถนนที่มีทางเข้าออกทางเดียวหรือถนนที่เป็นซอยตัน มีเพียง 18 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 6.1 (ภาพ 5)

ภาพ 5 แผนที่ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติด

สามารถอธิบายได้ด้วยแผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับความถี่ของการล่อซื้อยาเสพติด โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดเฉพาะในเวลากลางวันเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่พักอาศัย เวลากลางคืนจึงเป็นช่วงเวลาที่มีการสัญจรของผู้คนโดยทั่วไปต่ำ เพราะจุดหมายปลายทางต่างๆของผู้คนปิด รวมถึงพฤติกรรมของคนที่มีถิ่นพำนักในเวลากลางวันมากกว่ากลางคืน จึงอาจส่งผลให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดคลาดเคลื่อนได้

ภาพ 6 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นกับความถี่ของการล่อซื้อยาเสพติด

ทั้งนี้ค่า R Square ของศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นระดับเมือง (Integration HH) เท่ากับ 0.231 และ ค่า R Square ในระดับย่าน (Integration R3) เท่ากับ 0.107 กล่าวได้ว่า ค่า R Square ในระดับเมืองที่สูงกว่าเนื่องจากพฤติกรรมการล่อซื้อยาเสพติดต้องการพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรแฝงสูงหรือมีการปะปนของคนแปลกหน้าจำนวนมากเพื่อลดโอกาสในการจดจำใบหน้า ทั้งนี้ค่า R Square ทั้งสองค่านี้อาจต่ำเกินไปสำหรับการอธิบายรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดทั้งหมด

ภาพ 7 ตัวอย่างพื้นที่ที่มีรูปแบบเป็น One step of the integrator และตัวอย่างตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติด

อย่างไรก็ตามเมื่อสังเกตที่ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดอย่างละเอียด พบว่า ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดจะไม่เกิดบนถนนสายหลักที่มีการสัญจรของคนในพื้นที่หรือถนนที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงโดยตรง ซึ่งมีเพียง 35 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 11.86 แต่จะเกิดบนถนนที่อยู่ถัดไป 1 เลี้ยว (One step of integrator) ของถนนทั้ง 8 สายหลักที่คนใช้ในการสัญจรทั้งระดับย่านและระดับเมืองซึ่งส่วนใหญ่ถูกคำนวณด้วยเทคนิคทาง Space syntax ว่า มีระดับการสัญจรอิสระในระดับเมืองสูง ซึ่งการล่อซื้อยาเสพติดเกิดในบริเวณดังกล่าว 108 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 36.61 รองลงมา คือ ถนนที่อยู่ 2 เลี้ยวถัดไปจากถนนสายหลักเกิด 80 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 27.12 ตามลำดับ ในขณะที่ตำแหน่งการล่อซื้อยาเสพติดที่เกิดขึ้นบริเวณถนนที่อยู่ถัดไป 3 เลี้ยวขึ้นไปรวมกันทั้งหมดมีเพียง 107 หรือคิดเป็นร้อยละ 36.27 (ภาพ 7)

สรุปผลและเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าการล่อซื้อยาเสพติดมักจะเกิดในบริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นสูงเนื่องจากเป็นบริเวณที่มีการสัญจรไปมาของผู้คนจำนวนมาก ในขณะที่บริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำหรือบริเวณที่มีการสัญจรของผู้คนน้อยจะไม่มีการล่อซื้อยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากอาชญากรต้องการพรางตัวในขณะค้ายาเสพติด ดังนั้นในบริเวณที่มีความพลุกพล่านจึงเอื้อโอกาสให้ตัวอาชญากร แต่ในบริเวณที่มีศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นต่ำมักจะเป็นพื้นที่ที่มีการสัญจรผ่านน้อย เช่น ถนนที่มีทางเข้าออกทางเดียว ขอยตัน เพราะไม่เพียงแต่ไม่สามารถอำพรางตัวขณะค้ายาเสพติดได้ แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการหลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย อย่างไรก็ตามการล่อซื้อยาเสพติดจะไม่เกิดบนถนนที่มีความพลุกพล่านมากเกินไป ซึ่งการล่อซื้อยาเสพติดมักจะเกิดขึ้นบนพื้นที่ที่มีรูปแบบเป็น “One step of the integrator” เสมอ หรือบริเวณ 1 เลี้ยวถัดไปจากถนนสายหลักเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวยังคงระดับการสัญจรได้ระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถเพิ่มโอกาสให้อาชญากรในการพรางตัวขณะค้ายาเสพติดจากจำนวนผู้คนที่สัญจรไปมา อีกทั้งพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้มีการสัญจรสูงมากเกินไปจนอาจทำให้เกิดอันตรายต่อประชาชนรอบข้างหากเกิดเหตุปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและตัวอาชญากร

ทั้งนี้ศักยภาพการเข้าถึงและมองเห็นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดได้ทั้งหมด ซึ่งการศึกษาถึงรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดในเชิงพื้นที่นั้นควรที่จะอธิบายผ่านปัจจัยเชิงพื้นที่อื่น ๆ ประกอบไปด้วย เช่น รูปแบบโครงข่ายพื้นที่สาธารณะ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร รูปแบบมวลอาคาร ระดับความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ส่วนบุคคลและพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถอธิบายรูปแบบการล่อซื้อยาเสพติดได้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- C. F Shu, Housing Layout and Crime Vulnerability. Bartlett School of Studies University College London, 2000.
- Fernando Miro. “Routine Activity Theory.” The Encyclopedia of Theoretical Criminology, 2014, 1-7.
- Hillier, B. “Space is the Machine.” Cambridge, MA., Cambridge University Press, 1996.
- Jacobs, J. “The Death and Life of Great American Cities.” England: Penguin Books, 1961.
- O Newman. “Defensible Space, Crime Prevention Through Urban Design.” New York, McMillan, 1972.
- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. “วาทกรรมของเมืองผ่านโครงสร้างเชิงสัญญาณ.” วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ฉบับภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง (2548): 1-14.
- ปุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์. “การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม หลักทฤษฎีและมาตรการ.” กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2526.

วิชากร พรกำเหนิดทรัพย์. “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเกิดอาชญากรรมกลุ่มคดีประทุษร้ายแก่ทรัพย์สินในแขวงชนะสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

สุนิสา อินอุทัย. “การป้องกันตนเองไม่ให้เกิดเป็นเหยื่ออาชญากรรมของประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี.” ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.

สุพิศาล รักดินฤบาล. “4 Dimensions การบริหารงานสืบสวน กองบังคับการปราบปราม.” พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ล กราฟฟิคปรินต์ติ้ง จำกัด, 2556.